

SPANYOL ÁLLAMI EGYHÁZJOG – ÚJ HANGSÚLYOK

SZUROMI Szabolcs Anzelm
egyetemi tanár (PPKE KJPI)

1. Az állami egyházjog hatályos jogforrásai Spanyolországban

A hatályos spanyol jogban nagyszámú, különböző szinten elhelyezkedő jogszabály nyújt garanciát a vallásszabadság érvényesülésére. A 2002-ig terjedő időszak állami egyházjogi rendelkezéseit és sajátosságait korábban már részletesen elemeztük¹, így ehelyütt az azóta eltelt időszak jogalkotása következtében megjelent módosulásokra és új hangsúlyokra tekintettel kívánjuk a vallásszabadság spanyolországi érvényesülésének hatályos jogi kereteit vizsgálni.

A hatályos spanyol állami egyházjogi források közé tartozik² a Spanyol Alkotmány;³ a Szentszékkal kötött részleges és teljes körű megállapodások;⁴ az egyes felekezetekkel, illetve vallásokkal aláírt megegyezések;⁵ az egyházi jogi személyek bejegyzésére vonatkozó előírások;⁶ az egyházak kórházakban,⁷ oktatási intézményekben,⁸ börtönökben,⁹ a hadseregben, a légierőnél és a haditengerészetnél való tevékenységének szabályozása,¹⁰ a különböző felekezetek és vallások belső törvényei

¹ SZUROMI Sz. A.: A vallásszabadság érvényesülése a spanyol jogban az állami egyházjogot érintő jogszabályok és nemzetközi megállapodások alapján. *Kanonjog*, 2002/4. 29–48.; SZUROMI Sz. A.: Az állami egyházjog sajátosságai a spanyol jogban. *Jogtudományi Közöny*, 58., 2003/12. 419–424.

² A. MOLINA – M. E. OLMOS – J. L. CASAS (ed.): *Legislación eclesiástica* (Civitas Biblioteca de Legislación). Madrid, 2013.²⁴

³ A. MOLINA – M. E. OLMOS – J. L. CASAS (ed.): *Legislación eclesiástica* (Civitas Biblioteca de Legislación). Madrid, 2007.¹⁹ 49–67.

⁴ MOLINA–OLMOS–CASAS (2007) i. m. 69–114

⁵ MOLINA–OLMOS–CASAS (2007) i. m. 115–154.

⁶ MOLINA–OLMOS–CASAS (2007) i. m. 189–223.

⁷ MOLINA–OLMOS–CASAS (2007) i. m. 266–312.

⁸ MOLINA–OLMOS–CASAS (2007) i. m. 910–953. Vö. MOLINA–OLMOS–CASAS (2013) i. m. §§. 154–155.

⁹ MOLINA–OLMOS–CASAS (2007) i. m. 278–312.

¹⁰ MOLINA–OLMOS–CASAS (2007) i. m. 225–263.

szerinti házasságok állami elismerésének feltételei;¹¹ továbbá az egyházakat érintő gazdasági¹² és társadalombiztosítási¹³ kérdések rendezése, valamint a speciális munkajogi előírások.¹⁴ 2012-ben módosításra kerültek az egyházak által elnyert adományok, banki tranzakciók és az egyházi javak elidegenítése után járó illetékfizetéssel kapcsolatos rendelkezések¹⁵, valamint az egyházaknak az anyagi javak szerzésével kapcsolatos általános jogaira vonatkozó előírások.¹⁶ Az egyház által elnyert adományok, ill. ingatlan elidegenítések ezek alapján illetékmentesek.

Az 1978. december 27-én kelt spanyol alkotmány szerint a Spanyol Állam szoros együttműködést tart fenn a Katolikus Egyházzal.¹⁷ A Francisco Franco (1939–1975) tábornok alatt helyreállított állam-egyház rendszert tehát az új spanyol alkotmány alapján az „együttműködő elválasztás” váltotta fel.¹⁸ Az alaptörvény *harminchárom* cikkelye érinti a vallásszabadság kérdését.¹⁹ Deklarálja minden spanyol állampolgár törvény előtti egyenlőségét, nemzetiségre, rasszra, nemre, vallásra, meggyőződésre, szociális körülményre való tekintet nélkül.²⁰ Garantálja a Spanyolország területén bejegyzetten működő vallások egyéni és közösségi gyakorlását, korlátozás nélkül, amennyiben azok tevékenysége nem ütközik az állami törvényekbe.²¹ A társulások jogi személyiségét az állam által történő bejegyzés hozza létre. Nem jegyezhetőek be azonban illegális célra, vagy kém és paramilitáris tevékenység folytatására létrehozott szervezetek.²² A dokumentum elismeri a véleménynyilvánítás és terjesztés szabadságát, akár írásban, akár szóban, akár a médiákon keresztül. Az írói, a művészi, a tudományos, és a technikai alkotói szabadságot. Az információáramlás szabadságát. Szavatolja a különböző társadalmi csoportok és pártok működésének szabadságát, beleértve a más nyelvű csoportok működését.²³

¹¹ MOLINA–OLMOS–CASAS (2007) i. m. 313–387.

¹² MOLINA–OLMOS–CASAS (2007) i. m. 389–465. Vö. MOLINA–OLMOS–CASAS (2013) i. m. §§. 74., 80., 91.

¹³ MOLINA–OLMOS–CASAS (2007) i. m. 467–521.

¹⁴ MOLINA–OLMOS–CASAS (2007) i. m. 522–523.

¹⁵ Ley 17/2012, de 27 de diciembre, de Presupuestos Generales del Estado para el año 2013. MOLINA–OLMOS–CASAS (2013) i. m. § 74.

¹⁶ Ley 9/2012, de 14 de noviembre, de reestructuración y resolución de entidades de crédito. MOLINA–OLMOS–CASAS (2013) i. m. § 80.

¹⁷ I. II. 16. 3. Ninguna confesión tendrá carácter estatal. Los poderes públicos tendrán en cuenta las creencias religiosas de la sociedad española y mantendrán las consiguientes relaciones de cooperación con la Iglesia Católica y las demás confesiones. MOLINA–OLMOS–CASAS (2007) i. m. 52.; vö. Sollemnes conventiones cum Hispana (1979. ian. 3) AAS 72 (1980) 29–62.

¹⁸ A. DE LA HERA – R. M. MARTÍNEZ DE CODES (ed.): *Spanish legislation on religious affairs*. Madrid, 1998. 11–12.; J. CALVO-ÁLVAREZ: Los principios informadores del derecho eclesiástico español en la doctrina. *Anuario de derecho eclesiástico del estado*, 1998/14. 187–233., különösen 208–209.

¹⁹ 1.; 9.; 10.; 12. a.; 16.; 18.; 20. a.; 22.; 27.; 30.; 32.; 34.; 38.; 39.; 46.; 53.; 54.; 55.; 57. 4.; 63.; 81.; 93. a.; 96.; 117. 5.; 128.; 129. 2.; 133.; 134.; 139.; 148. a.; 150.; 161.; 162.

²⁰ Art. 14.

²¹ Art. 16 (1).

²² Art. 22.

²³ Art. 20.

Az alkotmány 27. cikkelye részletesen foglalkozik az oktatás szabadságával. Az állam garantálja a szülők jogát gyermekük vallásos és erkölcsi nevelésére.²⁴ Az alapfokú oktatás kötelező és ingyenes. Ezt egészíti ki a Szentzsék és Spanyolország között 1979. január 3-án kötött megállapodás, amely az egyetemi képzésbe is beilleszti a katolikus hitbe való bevezetést.²⁵ Hozzá kell tennünk, hogy a közoktatási intézmények által nyújtott képzések tartalmát az általános iskolák tekintetében szisztematikusan szabályozó ECI/2211/2007. rendelet (2007. július 12.), valamint a középiskolák vonatkozásában hasonló tárgyban kiadott ECI/2200/2007. rendelet (2007. július 12.) módosításra került 2013. január 9-vel, az ECD/7/2013. rendelet által. Ez az Egyesült Nemzetek, az Európa Tanács és az Európai Unió ajánlásaira figyelemmel külön kitér mind az általános, mind a középiskolai képzés területén az emberi személy életének tiszteletére, a hátrányos megkülönböztetés elutasítására, a munka és a család megbecsülésére történő nevelésre; az intolerancia és a jogtalanság elutasítására, sőt, az élet és az emberi méltóság kiemelkedő tiszteletének a megtartására történő nevelésre, különös tekintettel az új információs- és biotechnológiai eszközök alkalmazása terén.²⁶

Minden spanyol állampolgár kötelessége a jogkövető magatartás és Spanyolország védelme. Ezért minden állampolgár köteles sorkatonai szolgálatot, vagy annak megfelelő civil szolgálatot teljesíteni.²⁷ Ennek a rendelkezésnek a hatálya alól a Szentzsékkal 1979. január 3-án létrejött megállapodás értelmében ki vannak véve a papok és a szerzetesek.²⁸ Az alaptörvény rögzíti a házasság kötés szabadságát, amelynek az érvényességéhez az állam formai és tartalmi feltételeket állít, továbbá szabályozza a kötelekből fakadó jogokat és kötelességeket, illetve a különélés és válás indokait. Ennek normáit a Spanyol Polgári Törvénykönyv (*Código Civil*) tartalmazza, amelynek házasságot érintő normái a 2005. július 29-én kiadott *Resolución-Circular* hatálybalépésével jelenösen módosultak.²⁹ Megjegyzendő, hogy a Szentzsékkal 1979-ben aláírt konkordátumnak megfelelően az állam továbbra is elismeri az egyházi házasság világi joghatásait.³⁰

²⁴ Art. 27 (3) Los poderes públicos garantizan el derecho que asiste a los padres para que sus hijos reciban la formación religiosa y moral que esté de acuerdo con sus propias convicciones. MOLINA-OLMOS-CASAS (2007) i. m. 55.

²⁵ AAS 72 (1980) 38–39.

²⁶ Vö. Orden ECD/7/2013, de 9 de enero, por la que se modifica la Orden ECI/2211/2007, de julio, por la que se establece el currículo y se regula la ordenación de la Educación Primaria, y la Orden ECI/2220/2007, de 12 de julio, por la que se establece el currículo y se regula la ordenación de la Educación Secundaria Obligatoria. MOLINA-OLMOS-CASAS (2013) i. m. §§. 154–155.

²⁷ Art. 30.

²⁸ Vö. Ley Orgánica 13/1991, de diciembre, del Servicio Militar; Ley de 6 de julio de 1998, reguladora de la objeción de conciencia y la prestación social sustitutoria.

²⁹ Resolución-Circular de 29 de julio de 2005, de la Dirección General de los Registros y del Notariado, sobre matrimonios civiles entre personas del mismo sexo. MOLINA-OLMOS-CASAS (2007) i. m. 382–384. Vö. Ley 15/2005, de 8 de julio, por la que se modifican el Código Civil y la Ley de Enjuiciamiento Civil en materia de separación y divorcio.

³⁰ 1979. január 3.; AAS 1980/72. 33–34. art. VI. 1. El Estado reconoce los efectos civiles al matrimonio

2. 1. Az Apostoli Szentszék és Spanyolország között létrejött megállapodások 1953 után

Az 1953-ban megkötött konkordátumot követően több, szám szerint négy, különböző témájú dokumentumot írt alá Spanyolország, amely a Katolikus Egyház helyzetét és működését érintette. 1962. április 5-én azon világiak végzettségének állami elismeréséről állapodott meg a kormány a Szentszékkel, akik tanulmányaikat egyházi egyetemen végezték, de nem egyházi tudományterületen.³¹ A Spanyol Állam 1976. július 28-án újabb megegyezést írt alá, amely a püspökök kinevezésének az 1953-as konkordátumban foglalt előírásait módosította a II. Vatikáni Zsinat határozatainak megfelelően. A megállapodás értelmében az érsekek és a püspökök kinevezése ettől fogva kizárólag az Apostoli Szentszék jogkörébe esik. További rendelkezést találunk a dokumentumban az egyházi bíróságok illetékességének elismeréséről olyan polgári esetekben, amelyek egyházi törvényeket érintenek, és amelyekben a kánonjog alapján kell eljárni.

1979. január 3-án Spanyolország és a Szentszék ismételten konkordátumot kötött,³² amely négy kérdéskört ölelt fel: 1. szabályozta azokat a jogi kérdéseket, amelyekben mind a két fél illetékességgel rendelkezik;³³ 2. kitért az oktatási és kulturális terület irányelveire;³⁴ 3. beszélt a tábori ordinariátus működésének kritériumairól, illetve a klerikusok katonai szolgálatáról;³⁵ 4. végül pedig egyházfinanszírozási kérdésekről intézkedett.³⁶ A megállapodást 1979. december 4-én ratifikálták. Még egy újabb konvenciót kell megemlítenünk, amelyet 1994. december 21-én kötött meg a Spanyol Királyság az Apostoli Szentszékkel a Szentföldet érintő néhány diplomáciai kérdéstről. A Szentföld gondozása terén ezzel Spanyolország kiemelt, egyedüli és teljes illetékességet kapott, amelyet a Szent Helyek Jótékony Alapítványa (*Obra Pía de los Santos Lugares*) gyakorol *Cementerio de Jaffa*, *Olivar de Ramleh*, *Almazara de Ramleh* és a *Hospicio de Pera* területén. Spanyolország jeruzsálemi általános konzulja képviseli a Szentszék és a Szent Helyek Jótékony Alapítványának a Szentföld gondozására való törekvéseit.³⁷

---

celebrado según las normas del Derecho Canónico. Los efectos civiles del matrimonio canónico se producen desde su celebración. Para el pleno reconcimiento de los mismos, será necesaria la inscripción en el Registro Civil, que se practicará con la simple presentación de certificación eclesialística de la existencia del matrimonio.

³¹ A megállapodás megerősítette az 1953-ban kötött konkordátumban foglaltakat, vö. *Leges Ecclesiae post Codicem iuris canonici editae*. III. Roma, 1972. 4266–4269.

³² AAS 1980/72. 29–62.

³³ Acuerdo entre el Estado Español y la Santa Sede sobre asuntos jurídicos. AAS 1980/72. 29–36.

³⁴ Acuerdo entre el Estado Español y la Santa Sede sobre enseñanza y asuntos culturales. AAS 1980/72. 37–46.

³⁵ Acuerdo entre el Estado Español y la Santa Sede sobre la asistencia religiosa a las Fuerzas Armadas y el Servicio militar de clerigos y religiosos. AAS 1980/72. 47–55.

³⁶ Acuerdo entre el Estado Español y la Santa Sede sobre asuntos económicos. AAS 1980/72. 56–62.

³⁷ AAS 1994/86. 780–789. Art. 1. España reconoce la plena y única competencia de la Sede Apostólica y de la Custodia de Tierra Santa, a tenor de sus Estatutos, para el libre e independiente ejercicio de su

2. 2. A Spanyol Állam más felekezetekkel, illetve vallásokkal kötött megállapodásai

A Katolikus Egyházzal aláírt megállapodásokhoz hasonlóan, következetesen alkalmazva a vallásszabadság jogát és a paritás elvét a Spanyol Állam a királyság területén működő más felekezetek jogait is – jogi státuszuk szintjének megfelelően – kétoldalú megállapodásban rögzítette. 1992. november 10-én Spanyolország és az evangélikus egyház közötti kérdések rendezésére került sor az 1992. évi 24. törvénnyel.³⁸ A szöveg kiter az evangélikus vallás szabad gyakorlásának elismerésére, társadalmi védelmére,³⁹ a hadkötelezettségre (mentesülnek a hadköteleesség alól az evangélikus szeminaristák),⁴⁰ civil joghatást tulajdonít az evangélikus formában megkötött házasságnak,⁴¹ biztosítja az evangélikus vallás szabad tanítását,⁴² és meghatározott mértékben, a benyújtott igények alapján, költségvetési támogatásban részesíti.⁴³

Az 1992. évi 25. tv. (1992. november 10.) Spanyolország és az izraelita felekezet között rendezti az eddigiekhez hasonlóan jogilag a kapcsolatokat.⁴⁴ A dokumentum alapján szabadon gyakorolhatják vallásukat az izraelita hitközségekhez tartozó hívők Spanyolország területén, amely magában foglalja a kultusz, a gyülekezés és a vallási meggyőződés külső kifejezésének szabadságát is.⁴⁵ Az állam garantálja kultushelyeik sérthetlenségét. Elfogadja sajátos hagyományait a temetőkre és a temetkezés formájára vonatkozóan, sőt azon jogukat is elismeri, hogy önálló temetőket tartsanak fenn.⁴⁶ A rabbiképző intézetek növendékeit mentesíti a kötelező sorkatonai szolgálat alól.⁴⁷ A házasságjog területén rendelkezik az olyan esetekről, amikor az izraelita felekezethez tartozó állampolgárok házasságukat saját vallási hagyományainak megfelelően kívánják megkötni. Ilyenkor a civil joghatás kiváltásához szükséges a házasság létrejöttének bejelentése az illetékes állami hatóságnál és annak állami regisztrációja.⁴⁸ Az izraelita valláshoz tartozó személyek sorkatonai szolgálatuknak más polgári formában is eleget tehetnek, de mindenképpen joguk van ahhoz, hogy a

---

jurisdicción en relación con la conservación y administración de los Santos Lugares e instituciones del Próximo Oriente sobre las que se proyecta la actividad de la Custodia de Tierra Santa. AAS 1994/86. 780.

³⁸ Ley 24/1992, de 10 de noviembre, por la que se aprueba el acuerdo de cooperación del estado con la Federación de Entidades Religiosas Evangélicas de España. MOLINA–OLMOS–CASAS (2007) i. m. 115–126.

³⁹ Ley 24/1992. art. 1–2.

⁴⁰ Ley 24/1992. art. 4.

⁴¹ Ley 24/1992. art. 7.

⁴² Ley 24/1992. art. 10.

⁴³ Ley 24/1992. art. 11.

⁴⁴ Ley 25/1992, de 10 de noviembre, por la que se aprueba el acuerdo de cooperación del estado con la Federación de Comunidades Israelitas de España. MOLINA–OLMOS–CASAS (2007) i. m. 127–140.

⁴⁵ Ley 25/1992. art. 1–2 (1–5).

⁴⁶ Ley 25/1992. art. 2 (6).

⁴⁷ Ley 25/1992. art. 4.

⁴⁸ Ley 25/1992. art. 7.

szolgáltatukat olyan helyen töltsék, amelynek közelében működő zsinagóga van.⁴⁹ A törvény továbbá kiter arra, hogy az Izraelita Hitközségeket a Spanyol Állam költségvetési támogatásban részesíti;⁵⁰ biztosítja számukra munkaszüneti napként a legfontosabb vallási ünnepeiket (Rosh Hashana 1. és 2. napja; a Yom Kippur; a Sátoros ünnep 1., 2., 7. és 8. napja; a Pesach 1., 2., 7. és 8. napja; és a Shavuot 1. és 2. napja).⁵¹

Az egyes vallásokkal aláírt megállapodások sorában az 1992. évi 26. tv. (1992. november 10.) a következő, amely az Iszlám Szövetséggel rendezi a közös kérdéseket.⁵² A megállapodás értelmében szabadon gyakorolhatják vallásukat az iszlám közösségekhez tartozó hívők. Az állam, a többi elismert valláshoz hasonlóan számukra is biztosítja a kultushelyek sérthetlenségét.⁵³ Elfogadja a sajátos temetkezési szokásaikat és lehetővé teszi a saját temető létesítését.⁵⁴ Mentési a medresszéiben tanuló növendékeket a kötelező sorkatonai szolgálat alól.⁵⁵ A törvény szerint azok a házasságok, amelyek a saját hagyományok és az iszlám jog szerint kerülnek megkötésre, civiljogi relevanciát az állami regisztrációval nyernek.⁵⁶ Az iszlám hívőknek joguk van más polgári szolgálatot választani sorkatonai szolgálatuk teljesítésére. A sorkatonai szolgálatukat teljesítő muzulmánoknak az állam biztosítja a lehetőséget arra, hogy annak olyan helyen tegyenek eleget, amelynek közelében a vallásuk gyakorlásához tartozó imáikat közösségben, és hagyományaiknak megfelelően tudják elmondani.⁵⁷ Az iszlám vallás intézményei által végzett oktatási, betegápolási, és szociális tevékenységet állami támogatásban részesíti.⁵⁸ A Spanyol Állam tiszteletben tartja a Ramadán ideje alatt a muzulmán hívők vallási kötelességeit és azok gyakorlását, munkaszünet biztosításával lehetővé teszi. Ezek a munkaszüneti napok a következők: a Muharram első napja (Al Hiyra), 10. napja (Achurra); az Idu Al-Maulid (Rabiu al Awwal 12. napja); az Al Isra Wa Al-Mi'Ray (Rayab 27. napja); az Idu Al-Fitr (a Shawwal 1., 2. és 3. napja és a Ramadán bõjt befejező napja); az Idu Al-Adha (Du-Al-Hyyah 10., 11. és 12. napja).⁵⁹ A megállapodás végül rendezi az iszlám jog által előírt állatáldozatok bemutatásának törvényi feltételeit, melyeknek így a hatályos egészségügyi rendelkezések megtartásával tehetnek eleget.⁶⁰

⁴⁹ Ley 25/1992. art. 8.

⁵⁰ Ley 25/1992. art. 10.

⁵¹ Ley 25/1992. art. 12.

⁵² Ley 26/1992, de 10 de noviembre, por la que se aprueba el acuerdo de cooperación del estado con la Comisión Islámica de España. MOLINA–OLMOS–CASAS (2007) i. m. 141–154.

⁵³ Ley 26/1992. art. 1–2 (1–4).

⁵⁴ Ley 26/1992. art. 2 (5).

⁵⁵ Ley 26/1992. art. 4.

⁵⁶ Ley 26/1992. art. 7.

⁵⁷ Ley 26/1992. art. 8 (2).

⁵⁸ Ley 26/1992. art. 10–11.

⁵⁹ Ley 26/1992. art. 12 (2).

⁶⁰ Ley 26/1992. art. 14 (3).

3. Az egyházi jogi személyiség keletkezése, mibenléte és megszűnése a hatályos spanyol jogban

1. Az egyházi jogi személyek bejegyzését alapvetően a *Real Decreto 142/1981* szabályozza,⁶¹ amely 4. cikkelyének 2. pontjához 2001. február 15-én megerősítő alkotmánybírói állásfoglalás is született.⁶² Ez egészült ki 2002-ben az új társulási törvény egyes rendelkezéseivel,⁶³ valamint 2003-ban a társulások állami nyilvántartásba vétele folyamatának módosításával.⁶⁴ Mindezek alapján az egyházi jogi személy bejegyzését az Igazságügyi Minisztérium végzi a jogi személyek bejegyzésének általános elveinek szem előtt tartásával, figyelemmel a vallásos szervezetekre vonatkozó Általános Rendelkezésre.⁶⁵ A bejegyzéskor fel kell tüntetni, hogy a jogi személy melyik egyházhoz, hitvalláshoz vagy vallási közösséghez; illetve milyen rendhez, kongregációhoz vagy szerzetes intézményhez tartozik; a jogi személy hogyan illeszkedik az adott vallási közösség szervezetébe; milyen föderáció alá tartozik.⁶⁶ Az alapításhoz be kell nyújtani az alapító okiratot, amely az adott jogi személy Spanyolországon belüli megalapításáról rendelkezik. Ennek az okiratnak a bejegyzéshez tartalmaznia kell a jogi személy nevét (ennek olyannak kell lennie, hogy az megfelelő legyen a létesítendő jogi személy azonosítására, illetve minden más jogi személytől megkülönböztesse azt); a székhelyét; azt a vallásos célt, amelynek elérésére alakul, figyelembe véve a *Ley Orgánica 7/1980*, 2. cikkelyét, amely felsorolja azokat a célokat, melyeket a Spanyol Állam vallási céloknak tekint.⁶⁷ Ehhez szükséges az adott vallási szervezet spanyolországi illetékes hatóságának igazolása is. Az alapító okiratnak ki kell térnie továbbá a jogi személy szervezeti felépítésére, vezető testületére, képviselőjére, jogainak és kötelességeinek a kifejtésére, illetve arra, hogy a jogi személy nevében ki rendelkezik érvényes aláírási joggal. Szükséges csatolni az illetékes vallási közösség megerősítő határozatát is.⁶⁸ A bejegyzéshez előírt beadványok vizsgálatát az Igazságügyi Minisztérium végzi, kikérve a *Comisión Asesora de Libertad Religiosa* véleményét. Pozitív döntés esetében a szervezetet bejegyzettnek nyilvánítják. A bejegyzést meg kell tagadni, ha a szervezetet az illetékes vallási kö-

⁶¹ Real Decreto 142/1981, de 9 de enero, sobre organización y funcionamiento del registro de entidades religiosas. MOLINA–OLMOS–CASAS (2007) i. m. 189–192. Részletes elemzéséhez vö. Soós I.: A vallási jogi személyiség fogalma a spanyol állami egyházjogban. *Kanonjog* 2010/12. 85–103.

⁶² Sentencia del Tribunal Constitucional 46/2001 de 15 de febrero. *Boletín Oficial del Estado*, 2001/16 de marzo.

⁶³ Ley Organica 1/2002, de 22 de marzo, reguladora del derecho de asociación. MOLINA–OLMOS–CASAS (2007) i. m. 210–216.

⁶⁴ Real Decreto 1497/2003, de 28 de noviembre, por el que se aprueba el reglamento del registro nacional de asociaciones y de sus relaciones con los restantes registros de asociaciones. MOLINA–OLMOS–CASAS (2007) i. m. 217–223.

⁶⁵ Real Decreto 142/1981. art. 1.

⁶⁶ Real Decreto 142/1981. art. 2.

⁶⁷ Ley Organica 7/1980. art. 2 (1) b-c. MOLINA–OLMOS–CASAS (2007) i. m. 155–160.

⁶⁸ Real Decreto 142/1981. art. 3.

zösség nem fogadja el.⁶⁹ A körülmények megváltozása esetében kezdeményezni lehet az Igazságügyi Minisztériumnál az alapító okirat módosítását, a bejegyzésre vonatkozó előírások figyelembevételével. Amennyiben a változtatások nyomán vita merülne fel a személyiség jogi helyzetére vonatkozóan, annak eldöntése az Igazságügyi Minisztériumra tartozik.⁷⁰ Az Igazságügyi Minisztérium illetékes a jogi személy közigazgatási úton történő megszüntetésére, összhangban a *Ley Orgánica 7/1980*, 3. cikkelyében foglaltakkal.⁷¹ Az Igazságügyi Minisztériumon belül külön igazgatóság foglalkozik a vallásos jellegű társaságok, illetve jogi személyek bejegyzésével.⁷² 1984. május 11-én megszületett a vallásos egyesületek bejegyzéséről szóló szabályzat, amely *tizenegy* pontban próbálja átfogó módon rendezni a vallásos egyesületek megalapításának magánjogi feltételeit.⁷³ Ahhoz, hogy egy vallási célra létrejött társaság hatóságilag bejegyzést nyerjen, szükséges az egyházhoz, hitvalláshoz, vagy közösséghez, rendhez, kongregációhoz, illetve intézményhez, vallásos jellegű társuláshoz vagy elismert szövetséghez való tartozás pontos megjelölése. Ennek a nyilatkozatnak tartalmaznia kell a szervezet sajátosságait, továbbá a felsoroltak közül megjelölt csoporttal való kapcsolat jellegét.⁷⁴ Amint azt a *Real Decreto 142/1981* rögzítette, pontosan meg kell határozni, hogy a bejegyezni kívánt jogi személyt törvényesen ki, vagy kik képviselik; kinek vagy kiknek van joga a bejegyzéshez benyújtott alapító okirat módosítására.⁷⁵ Az engedélyek megadására a korábban említett vallási ügyekért felelős igazgatóság illetékes.⁷⁶ Az Igazságügyi Minisztérium jogosult a bejegyzett személyiség megszüntetésére, ha azt a társulás illetékes képviselői útján, saját maga, törvényes módon kéri; ha tevékenysége ellentétes az alapító okiratban megjelölt céllal; vagy ha tevékenysége botránnyt okoz, és az Igazságügyi Minisztériumnál eljárást kezdeményeztek ellene.⁷⁷

2. A Katolikus Egyház egyesületeinek bejegyzését már 1982. március 11-én külön jogszabályban rendezte a törvényhozó.⁷⁸ A dokumentum egyfelől a már ismertetett *Real Decreto 142/1981*-en, másfelől a Szentszékkal 1979. január 3-án aláírt megállapodáson alapul. A Katolikus Egyház területi egységei – ebből fakadóan – nem esnek

⁶⁹ Real Decreto 142/1981. art. 4.

⁷⁰ Real Decreto 142/1981. art. 5.

⁷¹ Ley Orgánica 7/1980. art. 3 (1). MOLINA–OLMOS–CASAS (2007) i. m. 156.

⁷² Ley Orgánica 7/1980. art. 5 (1). MOLINA–OLMOS–CASAS (2007) i. m. 157. Vö. Ley Orgánica 1/2002. capp. V–VI. MOLINA–OLMOS–CASAS (2007) i. m. 214–216.

⁷³ Orden de 11 de mayo de 1984 sobre publicidad del registro de entidades religiosa. MOLINA–OLMOS–CASAS (2007) i. m. 193–194.

⁷⁴ Orden (11 de mayo de 1984) art. 8.

⁷⁵ Orden (11 de mayo de 1984) art. 10.

⁷⁶ Orden (11 de mayo de 1984) art. 11.

⁷⁷ Orden (11 de mayo de 1984) art. 4.

⁷⁸ Resolución de 11 de marzo de 1982, de la dirección general de asuntos religiosos, sobre inscripción de entidades de la Iglesia Católica en el registro de entidades religiosas. MOLINA–OLMOS–CASAS (2007) i. m. 195–196.

a *Real Decreto 142/1981* hatálya alá.⁷⁹ A püspökségek, plébániák és kisebb egységek területi meghatározása az Egyházra tartozik, és azok civiljog által elismert jogi személyiségüket a kánonjog előírásainak megfelelően nyerik el. Az elismerésre a Katolikus Egyház illetékes hatósága jogosult, amelyről értesíti az Igazságügy Minisztérium Vallási Ügyekért Felelős Igazgatóságát.⁸⁰ A szerzetesrendeknek, szerzetesi kongregációknak, továbbá a megszentelt élet intézményeinek ahhoz, hogy államilag jogi személyiséget nyerjenek, kérelmet kell benyújtaniuk, amelyben pontosan meg kell jelölniük, hogy melyik megyében vagy területen helyezkednek el, illetve mely, már elismert rendhez, kongregációhoz, vagy intézményhez tartoznak. Csatolni kell a szervezet eredetére, céljára, sajátos jellegére, szervezetére, képviseleti szervére, vezetőségére vonatkozó adatokat. A klauzúrával rendelkező női monasztikus közösségeknek szükséges mellékelni a területileg illetékes megyéspüspök hivatalos elismerő határozatát.⁸¹ A társaság elismerésére – a *Real Decreto 142/1981*, 3. bekezdését figyelembe véve – a társulás ez irányú kérvényének kézhezvétele után a Püspöki Konferencia jogosult.⁸² Az így kiállított határozat, amely tartalmazza a társulás eredetét, célját, a jogi személyiség elnyerésének dátumát, a képviseletére jogosult szerveit, vezetőségét, tevékenységét, jogait és köteleseit, közjegyző által nyer megerősítést.⁸³ A jogi személyiség elnyerésének dátuma azonban nem a közjegyzői nyilván tartásba vételtől, hanem a Püspöki Konferencia határozatának idejétől függ.

3. A Katolikus Egyházhoz tartozó vallásos társaságok alapítását is önálló jogszabályban rendezte a törvényhozó (*Real Decreto 589/1984*) 1984. február 8-án.⁸⁴ A Katolikus Egyház a kánonjog alapján jogosult önálló, civiljog által is elismert jogi személyeket alapítani. Az alapító okiratnak tartalmaznia kell a társulás nevét, az alapítókat (természetes vagy jogi személyeket), a nemzetiségét, és székhelyét.⁸⁵ Sajátosan is ki kell térnie az alapítás céljára; arra, hogy tevékenységét milyen térségben fejti ki; a meginduláshoz szükséges összegre; illetve a további fenntartásra szolgáló anyagi eszközökre; vezető testületére; és képviseletére. Tartalmaznia kell a képviselő szerv tagjainak aláírását; az alapító okiratban foglaltak megváltoztatásához szükséges feltételeket és illetékességi kört; egyáltalán az alapító okiratban megjelölt tevékenység kiterjeszhetőségének, módosíthatóságának, vagy megváltoztathatóságának mértékét; a tagság felsorolását; a kezdeményező személyek címét és tevékenységét; továbbá az alapítás jellegéhez kapcsolódó egyéni feltételeket.⁸⁶ A társaságnak vallásos sajátossággal kell rendelkeznie, amelyre az alapszabálynak kifejezetten

⁷⁹ Resolución (11 de marzo de 1982) art. 1 (a).

⁸⁰ Vö. AAS 72 (1980) 29–36.

⁸¹ Resolución (11 de marzo de 1982) art. 2.

⁸² Resolución (11 de marzo de 1982) art. 3.

⁸³ Resolución (11 de marzo de 1982) art. 4.

⁸⁴ Real Decreto 589/1984, de 8 de febrero, sobre fundaciones religiosas de la Iglesia Católica. MOLINA-OLMOS-CASAS (2007) i. m. 197–199.

⁸⁵ Real Decreto 589/1984. art. 1 (1).

⁸⁶ Real Decreto 589/1984. art. 1 (3–5).

utalnia kell.⁸⁷ A Katolikus Egyház által kánonjogilag elismert és a fentebb felsoroltaknak megfelelő társaságokat az Igazságügyi Minisztérium nyilvántartásba veszi.⁸⁸ A *Real Decreto 589/1984* megszületése után 1984. július 11–13-án a Spanyol Állam megegyezést írt alá a Spanyol Püspöki Konferencia Állandó Bizottságával az egyházi társulások alapításáról és bejegyzéséről.⁸⁹ A megállapodás két területet igyekszik szabályozni: a vallásos társaságok, illetve a vallásos alapítványok bejegyzését.⁹⁰ A káptalanok, szemináriumok, amelyek a kánonjog szerint önálló jogi személyiséggel rendelkeznek, nem szorulnak rá az állami bejegyzésre, hasonlóan a területileg körülhatárolt egyházmegyék.⁹¹ Az esperesi kerületeknek, a vikariátusoknak, illetve más lelkipásztori régióknak – amennyiben a kánonjog előírásainak megfelelően lettek létrehozva – nem szükséges az állami bejegyzés a jogi személyiség elnyeréséhez. Az illetékes egyházi hatóság pusztán értesíti az Igazságügy Minisztérium Vallási Ügyekért Felelő Igazgatóságát.⁹² Másképp áll a helyzet az Egyházmegyei Titkársággal (*Secretaridos Diocesanos*), amelynek feladatköre az egyházmegyei adminisztráció vezetése, a kánonjog alapján azonban nem rendelkezik önálló jogi személyiséggel, így nem lehetséges önálló vallásos szervezetként bejegyezni.⁹³ Az Egyházmegyei Titkárság szervezeti formája vegyes, mivel egyfelől adminisztratív funkciót gyakorol, másfelől anyagi javakat kezel, amelyhez szükséges a civiljog által elismert jogi személyiség. Éppen ezért azt ajánlatos a polgári jog szerint, pl. pénzügyi tevékenységet folytató jogi személyként bejegyezni. A korábban már említett, a Püspöki Konferencia által történő bejegyzésről szóló értesítéshez elegendő a Püspöki Konferencia Általános Titkársága által kiállított, a bejegyzést igazoló hivatalos másolat eljuttatása az illetékes állami hatósághoz. Az egyházi jegyző által kiállított eredeti bejegyzési okmányra is vonatkoznak az állami hivatalos okiratok megőrzését szabályozó törvények.⁹⁴

A vallásos jellegű alapítványok bejegyzésére az Igazságügyi Minisztérium Vallási Ügyekért Felelő Igazgatósága jogosult. A bejegyzéshez csatolni kell az alapítványhoz tartozó tagok nevét, az alapító összeget, az alapítvány nevét és székhelyét tartalmazó okiratot. Az okiratnak nem kell közjegyző által készülnie.⁹⁵ Az alapítvány létrehozásához szükséges az illetékes állami hatóság elismerő határozata; a kérelmező neve (amennyiben természetes személyek), vagy az azt megalapítani kívánó társaság neve és székhelye (amennyiben jogi személyről van szó); továbbá az alapítá-

⁸⁷ Real Decreto 589/1984. art. 2.

⁸⁸ Real Decreto 589/1984. art. 5–6.

⁸⁹ Acuerdo de la comisión permanente de la Conferencia Episcopal Española, sobre procedimiento para la inscripción de asociaciones y fundaciones en el registro de entidades religiosas, XIII reunión de 11 a 13 de julio de 1984. MOLINA–OLMOS–CASAS (2007) i. m. 200–204.

⁹⁰ Vö. Acuerdo (11 a 13 de julio de 1984) Preámbulo.

⁹¹ Acuerdo (11 a 13 de julio de 1984) I. art. 1.

⁹² Acuerdo (11 a 13 de julio de 1984) I. art. 2.

⁹³ Acuerdo (11 a 13 de julio de 1984) I. art. 3.

⁹⁴ Acuerdo (11 a 13 de julio de 1984) I. art. 6.

⁹⁵ Acuerdo (11 a 13 de julio de 1984) II. art. 1.

si, vagy támogatási szándék. Sajátosan is tartalmaznia kell a létrehozandó alapítvány nevét; székhelyét; célját; tevékenységének gyakorlási térségét; az induló tőkét; illetve a gyarapítás lehetséges módjait; az alapítvány kuratóriumát, a kuratórium tagjainak aláírását; az alapító okiratban foglaltak megváltoztatásához szükséges feltételeket és illetékességi kört; illetve az alapító okiratban megjelölt tevékenység kiterjeszhetőségének, módosíthatóságának, vagy megváltoztathatóságának mértékét.⁹⁶ Az így megszerkesztett okiratot közjegyzővel hitelesíttetni kell.⁹⁷ A vallásos cél elismerésére a Püspöki Konferencia Általános Titkársága jogosult.⁹⁸

4. A katolikus társulások és alapítványok bejegyzéséről 1999. február 5-én újabb intézkedés lépett hatályba.⁹⁹ A dokumentum taglalja a Katolikus Egyház tevékenységének jellegét Spanyolország területén. Ez magában foglalja a kultuszt, a prédikációt és a katolikus tanítás terjesztését, az apostoli és evangelizációs tevékenységet, különös képen a misszionálást, a hitéleti képzést, ami a szemináriumokban és más egyházi központokban történik. Említi az egyházi tudományok oktatását, a vallásos és erkölcsi képzést, különös tekintettel a katekézisre, a teológiai képzésre, amelyek az egész ember integráns nevelésére irányulnak a Katolikus Egyház elvei alapján. De kiterjed a kórház- és börtönpasztorációra, a szegények, az öregek, a menekültek, a mozgásukban és a mentálisan sérültek gondozására is.¹⁰⁰ Ezek mind olyan vallásos célú tevékenységek, amelyek az Evangélium szelleméből és a Katolikus Egyház tanításából következnek.

Mindezek ismeretében az illetékes egyházi hatóságnak joga van a vallásos céllal létrehozott társaságok és alapítványok elismerésére és vallásos jogi személyként való bejegyzésére.¹⁰¹ Az Igazságügyi Minisztérium Vallási Ügyekért Felelő Igazgatósága továbbra is rendelkezik a vallásos személyiségek közé való bejegyzési joggal, de ezt csak olyan kivételes esetekben gyakorolja, amikor nem egyértelmű a társulás vagy az alapítvány besorolása, így a bejegyzési jogosultság sem. Minden ilyen esetben az Igazgatóság a Püspöki Konferencia Általános Titkárságával szoros együttműködésben jár el.¹⁰²

⁹⁶ Acuerdo (11 a 13 de julio de 1984) II. art. 2 (1).

⁹⁷ Acuerdo (11 a 13 de julio de 1984) II. art. 2 (2).

⁹⁸ Acuerdo (11 a 13 de julio de 1984) II. art. 2 (3).

⁹⁹ Instrucción de la comisión permanente de la Conferencia Episcopal, de 5 de febrero de 1999, sobre la inscripción de asociaciones y fundaciones de la Iglesia Católica en el registro de entidades religiosas del Ministerio de Justicia. MOLINA—OLMOS—CASAS (2007) i. m. 204–209.

¹⁰⁰ Instrucción (5 de febrero de 1999) art. 2.

¹⁰¹ Instrucción (5 de febrero de 1999) art. 4.

¹⁰² Instrucción (5 de febrero de 1999) art. 6.

4. Lelkipásztori tevékenység a kórházakban

A betegek kórházi ellátásának átfogóan korábban az 1978. augusztus 25-én kiadott *Real Decreto 2082/1978* rögzítette.¹⁰³ A hatályos normát ezen a téren az 1985. december 20-i betegellátás általános elveire vonatkozó rendelet,¹⁰⁴ a Spanyol Püspöki Konferenciával megkötött 1986. április 23-i megállapodás,¹⁰⁵ és az ehhez kapcsolódó és a tartalmi kérdéseket részletesen szabályozó 1987. február 4-i instrukció tartalmazza.¹⁰⁶ Ez egészül ki Madrid, Cataluña, País Vasco, Navarra, Valencia és Andalucia tekintetében további regionális szabályokkal. A jogszabály II. fejezete az emberi méltóság tiszteletben tartásából indul ki, amelyhez nemcsak az emberi környezet biztosítása tartozik hozzá (kielégítő gyógyászati feltételek; higiénia; ellátás; látogatási és kommunikációs lehetőségek), hanem az emberi személy egyéni vallásos meggyőződésének és az abból fakadó lelki igényeinek figyelembevétele, így a vallási hovatartozásnak megfelelő lelkipásztori ellátás. Az egészségügyi kezelésnek ki kell terjednie az egész személy egészségének az előmozdítására, ami az emberi szervezet és lélek integráns egységét jelenti. Ezen elv érvényesülésének az Egészségügyi Minisztérium Körzeti Igazgatósága és a Társadalom Biztosítás helyi szervezete szerez érvényt. Spanyolországban – mint említettük – 1985. december 20-án önálló szabályzatot fogadtak el az állami kórházakban való egyházi tevékenységre vonatkozóan, kifejezetten az ott végzett katolikus lelkipásztori szolgálat gyakorlására.¹⁰⁷ Ebben az állam garantálja a katolikus lelkipásztori ellátás végzését a világi egészségügyi központokban. Ez a garancia kiterjed a katonai egészségügyi létesítményekre is, azok lelkipásztori és gyóntatói ellátására.¹⁰⁸ Az illetékes helyi ordinárius jogosult káplánokat vagy arra méltó személyeket kinevezni a kórházi lelkipásztori szolgálatra, meghallgatva az intézmény illetékes vezetőinek véleményét. Az így kinevezett kórházlelkész funkcióját a kánoni normáknak megfelelően, az intézmény igazgatójának és a helyi ordinárius rendelkezéseinek megfelelően gyakorolja.¹⁰⁹ Az intézmény méretének, illetve tevékenységi körének megfelelően, az illetékes ordinárius akár több lelkészt is kinevezhet, akik felelnek a kiszabott szakpasztorációs tevékenység végrehajtásáért. A szöveg utal a lelkészek kinevezése tekintetében az *Egyházi Törvény-*

¹⁰³ Real Decreto 2082/1978, de 25 de agosto, por el que se aprueban normas provisionales de gobierno y administración de los servicios hospitalarios y las garantías de los usuarios. *Boletín Oficial del Estado*, de 1 de septiembre de 1978. 20461–20464.

¹⁰⁴ Orden de 20 de diciembre de 1985 por la que se dispone la publicación del acuerdo sobre asistencia religiosa católica en centros hospitalarios públicos. E. M. OLMOS – J. LANDETE CASAS (ed.): *Legislación eclesialística* (CIVITAS Biblioteca de Legislación 37). Madrid, 2009.²¹ 194–196.

¹⁰⁵ Convenio de 23 de abril de 1986, sobre asistencia religiosa católica en los centros hospitalarios del instituto nacional de la salud. OLMOS–LANDETE CASAS (2009) i. m. 197–199.

¹⁰⁶ Instrucciones para la aplicación del convenio suscrito entre el instituto nacional de la salud y la Conferencia Episcopal Española, de 4 de febrero de 1987. OLMOS–LANDETE CASAS (2009) i. m. 200–201.

¹⁰⁷ OLMOS–LANDETE CASAS (2009) i. m. 194–196.

¹⁰⁸ Orden (20 de diciembre de 1985) art. 1.

¹⁰⁹ Orden (20 de diciembre de 1985) art. 4.

könyv 564–572. kánonjaira. A kórházlelkészt a helyi ordinárius megfelelő okból (vö. 563. kán.) elmozdíthatja hivatalából; amennyiben szerzetes, úgy a szerzetes előjáró értesítésével, illetve az előjáró a megbízó értesítésével. Ilyenkor, amint arra a 682. kánon 2. §-a kitér, nincs szükség egyiküknek sem a másik fél beleegyezésére. A kórházlelkészek anyagi ellátásáról az állami költségvetés gondoskodik, a tényleges kifizetésekre pedig az Egészségügyi Hivatal jogosult.¹¹⁰ A jogszabály 1. függeléke tartalmazza az államilag finanszírozott lelkészek számát, az egyes kórházak férőhelyének függvényében. 100 ágy alatt 1 részmunkaidős lelkész; 100-250 ágy között 1 teljes állású és 1 részmunkaidős lelkész; 250-500 ágy között 2 teljes állású és 1 részmunkaidős lelkész; 500-800 ágy között 3 teljes állású lelkész; 800 ágy felett pedig 3-10 teljes állású lelkész alkalmazását fedezi az állam.¹¹¹ A kórházi szolgálat további anyagi finanszírozásához nyilvános alapítványok felállítását kezdeményezte az Egészségügyi Minisztérium.¹¹²

Az Igazságügyi, az Egészségügyi, és az Élelmezésügyi Minisztérium 1986. április 23-án megállapodást kötött a Spanyol Püspöki Konferenciával a Nemzeti Egészségügyi Intézet (*Instituto Nacional de la Salud*) központi kórházaiban végzett katolikus lelképásztori szolgálatról.¹¹³ Ebben az állam garantálja a Katolikus Egyház lelkészei (vagy lelképásztori kisegítői) által a kórházakban végzett lelképásztori szolgálat szabadságát és normatív finanszírozását. A megállapodás szerint a kórházi pasztoráció a következő tevékenységeket foglalja magában: a betegek látogatása; liturgikus cselekmények végzése és szentségkiszolgáltatás; hívő gondoskodás és erkölcsi tanácsadás; közreműködés a betegekkel való emberies bánásmódban.¹¹⁴ A kórházlelkészek működését a Nemzeti Egészségügyi Intézet és a területileg illetékes ordinárius közösen szabályozzák. A helyi ordináriusnak kötelessége olyan lelkészeket kinevezni a kórházi pasztorációra, akik megfelelő képességekkel és végzettséggel rendelkeznek feladata ellátásához. A lelkészt a helyi ordinárius nevezi ki a Nemzeti Egészségügyi Intézet területi igazgatójának előzetes véleményét meghallgatva.¹¹⁵ Súlyos fegyelmi ügy esetében a Nemzeti Egészségügyi Intézet területi igazgatója, az illetékes ordináriussal való konzultáció után felfüggesztheti a lelkész vagy kisegítő tevékenységét az egészségügyi intézményekben.¹¹⁶ A lelkészek és lelképásztori kisegítők alá vannak rendelve a Papi Társadalombiztosítási Igazgatóságnak (*Régimen de la*

¹¹⁰ Orden (20 de diciembre de 1985) art. 6.

¹¹¹ Orden (20 de diciembre de 1985) Anejo I.

¹¹² Orden (20 de diciembre de 1985) Anejo III.

¹¹³ Convenio de 23 de abril de 1986 sobre asistencia religiosa católica en los centros hospitalarios del Instituto Nacional de la Salud. MOLINA–OLMOS–CASAS (2007) i. m. 270–274.

¹¹⁴ Convenio (23 de abril de 1986) art. 2.

¹¹⁵ Convenio (23 de abril de 1986) art. 4.

¹¹⁶ Convenio (23 de abril de 1986) art. 4. [...] En caso de faltas graves a la disciplina del centro, el Director Provincial del Instituto Nacional de la Salud, oído previamente el Ordinario de lugar, podrá determinar el cese del capellán o persona idónea. MOLINA–OLMOS–CASAS (2007) i. m. 271. Vö. Instrucciones para la aplicación del convenio suscrito entre el Instituto Nacional de la Salud y la Conferencia Episcopal Española, de 4 de febrero de 1987. MOLINA–OLMOS–CASAS (2007) i. m. 275–277.

Seguridad Social del Clero).¹¹⁷ A kórházlelkész, illetve lelkipásztori kisegítő, mindazokkal a jogokkal és kötelességekkel rendelkezik, amelyek az egészségügyi alkalmazottakat megilletik.¹¹⁸ A lelkipásztoroknak és lelkipásztori kisegítőeknek szükséges részt venniük a számukra szervezett kurzusokon, kongresszusokon, gyűléseken, technikai és pasztorális továbbképzéseken.¹¹⁹ A megállapodás kötelezővé teszi a lelkipásztorok számára a következő évre szóló pasztorális program elkészítését és annak felterjesztését a Nemzeti Egységügyi Intézetnek, jóváhagyás végett.

5. Néhány megjegyzés a Spanyol Hadseregnél és Haditengerészetnél végzett gyóntatói tevékenységről

A hadseregben végzett gyóntatói tevékenységet alapvetően az 1992. november 20-án kiadott *Real Decreto 1396/1992*,¹²⁰ valamint az 1993-ban hozzákapcsolt rendtartás¹²¹ és az állami intézményekben gyakorolt gyóntatói munkája kereteit rögzítő 1996. évi királyi határozat szabályozza.¹²² A katonai gyóntatók tevékenységi köre nemcsak a hadseregbe terjed ki, hanem a haditengerészet állományára is. Működésük célját a jogalkotó abban látja, hogy segítsék, orvosolják, és kiigazítsák az emberi személy által elkövetett bűnöknek a személyre gyakorolt hatását, nevelve, tanácsokkal ellátva és Isten megbocsátó kegyelmét nyújtva. A tábori lelkész kötelességei közé tartozik a gyóntatás és a lelkivezetés. Katonai beosztása közvetlenül a legfelsőbb katonai vezetés alá szól, tisztán lelki tartalmú feladatok elvégzésére. Tevékenységi köréhez tartozik az eddigieken túl a tábori kápolna gondozása és a megfelelő liturgikus cselekmények végzése; meghatározott alkalmakkor lelki megerősítést adni a katonai szolgálatot teljesítőknek; az állomány egyes tagjaival való személyes foglalkozás, egyéni szükségleteiket és családi körülményeiket figyelembe véve; meghatározott napokon Szentmise bemutatása, illetve gyónási lehetőség biztosítása a kápolnában, vagy más arra alkalmas helyen. Minden vasárnap és egyházi ünnepen lehetőséget kell biztosítani a katonák számára a Szentmisén való részvételle.¹²³ Így érthető, hogy ugyanezen jogszabály kötelezően írja elő minden katonai támaszpont számára tábori kápolna felállítását.¹²⁴ A katonák vallásos meggyőződését védi a jogalkotó, amikor kifejezi, hogy minden katonának ügyelnie kell arra, hogy külső viselkedésével ne

¹¹⁷ Convenio (23 de abril de 1986) art. 8.

¹¹⁸ Convenio (23 de abril de 1986) art. 5.

¹¹⁹ Convenio (23 de abril de 1986) art. 6.

¹²⁰ Real Decreto 1396/1992, de 20 de noviembre, por el que se aprueba el reglamento de establecimientos penitenciarios militares. MOLINA–OLMOS–CASAS (2007) i. m. 284–285.

¹²¹ Orden de 24 de noviembre de 1993, por la que se dispone la publicación del acuerdo sobre asistencia religiosa católica en los establecimientos penitenciarios. MOLINA–OLMOS–CASAS (2007) i. m. 286–290.

¹²² Real Decreto 190/1996, de 9 de febrero, por el que se aprueba el reglamento penitenciario. MOLINA–OLMOS–CASAS (2007) i. m. 291–302.

¹²³ Real Decreto 3331/1978. art. 41.

¹²⁴ Real Decreto 3331/1978. art. 35.

botránkoztassa meg társai vallásos érzését. Különösen igaz ez a káromkodásra és az erkölcsileg kifogásolható kifejezések használatára, amelytől minden katonának tartózkodnia kell.¹²⁵ A tábori lelkészek sajátos feladatai közé tartozik végül a börtönbüntetésüket töltő katonák látogatása.¹²⁶

6. Sajátosságok a spanyolországi házasságjog területén, különös tekintettel az állami anyakönyvezésre

Amint arra már korábban utaltunk, a Spanyol Állam meghatározott feltételekkel elismeri az egyes felekezetek és vallási közösségek saját joga szerint kötött házasságokat. Éppen ezért a magánjog körültekintően rendezi a megkötött házasságok hivatalos regisztrációjának kérdését. A házasság civil joghatásainak beállításához főszabály szerint szükséges azt kánoni, vagy állami formában megkötni.¹²⁷ Szeretnénk kihangsúlyozni, hogy a *Ley del registro civil* kifejezetten nevesíti azokat az okokat, amelyek fennálltakor nem jön létre civiljogi értelemben a házasság (értelem részéről fenn álló hibák; minden olyan hiányosság, amely lehetetlenné teszi a másik féllel való tartós házastársi együttlétet).¹²⁸ A *Código Civil* szerint a házasság megkötésének a két fél egybehangzó akaratnyilvánításával kell megtörténnie.¹²⁹ A kiskorúak és a serdülők nem köthetnek érvényesen házasságot, hasonlóan azok sem, akik fennálló házassági kötelékben élnek. A vérrokonok közötti házasság is érvénytelen a Spanyol Polgári Törvénykönyv szerint (egyenes ág minden fokán és oldalág harmadik fokáig). Hasonló elbírálás alá esnek az örökbefogadott gyermekek és egyenes ági leszármazóikkal, ill. az azok között kötött házasságok. 2005. július 29-i új rendelkezéssel kikerült a házasság érvénytelenségét eredményező okok közül az azonos neműek iránti orientáció, sőt, kifejezett formában megtörtént az azonos neműek házasságkötésének lehetővé tétele,¹³⁰ módosítva ezzel a „matrimonio” (*házasság*) szó hagyományos jelentéstartalmát.¹³¹ A házasságkötés nyilvántartását és az anyakönyvezést szabályozó 1957. június 8-án elfogadott és már ugyanazon év június 10-én kihirdetett törvény az eltelt bő öt évtized alatt bekövetkezett számos kiegészítő és módosító jogszabály ellenére¹³² fő elveit tekintve továbbra is hatályban van. Az érvényesen megkötött házassá-

¹²⁵ Real Decreto 3331/1978. art. 42. vö. art. 68.

¹²⁶ Real Decreto 3331/1978. art. 74. vö. art. 80; art. 84.

¹²⁷ Ley del registro civil (8 de junio de 1957) art. 70. Vö. Ley 30/1981, de 7 de julio, por la que se modifica la regulación del matrimonio en el Código Civil y se determina el procedimiento a seguir en las causas de nulidad, separación y divorcio. Vö. R. NAVARRO-VALS: *L'efficacité civile du mariage religieux dans le droit espagnol*, in *Marriage and Religion in Europe*. Milano, 1993. 25–59.

¹²⁸ Ley del registro civil (8 de junio de 1957) art. 93.

¹²⁹ Código Civil, I. 4.

¹³⁰ Resolución-circular de 29 de julio de 2005. De la dirección general de los registros y del notariado, sobre matrimonios civiles entre personas del mismo sexo. OLMOS–LANDETE CASAS (2009) i. m. 282–283.

¹³¹ V  FERENCZY R. – SZUROMI SZ. A.:  jabb megjegyzések az államilag elismert egyházi házasság kérdéséhez. *Kanonjog* 2011/13. 83–95, különösen 92.

¹³² V . 1958. XI. 14., 1978. XII. 26., 1980. II. 15., 1984. VII. 16., 1984. XI. 16., 1993. II. 10., 2005. VII.

got (mind az állami, mind a kánoni házasságkötést) közhitelű módon tanúsítja a házasság bejegyzés.¹³³ A bejegyzésnek a megkötést követő öt napon belül kell megtörténnie. Ehhez hasonlóan a titkos házasság civiljogi joghatásainak beálltához szükséges annak a titkos házassági anyakönyvbe (*Libro Especial de Matrimonios secretos del Registro Central*) való bevezetése, és harmadik személlyel (tanúként) történő hitelesítése.¹³⁴ Ugyanaz a közreműködő, aki hivatalosan kivette a házasuló felek beleegyezését, a házasságkötés után közvetlenül köteles bevezetni a házaspár adatait az anyakönyvbe, amely bejegyzés hitelesen igazolja a házasság létrejöttét.¹³⁵ Amennyiben döntés születne a házasság érvényességére, illetve érvénytelenségére vonatkozóan, vagy kimondanak a különélést, úgy ezt a határozatot széljegyzetként be kell vezetni a házasság megkötését igazoló anyakönyvbe.¹³⁶ A *Decreto (14 de noviembre de 1958)*¹³⁷ szűkebb értelemben is rendelkezik az anyakönyvezésről. E szerint az anyakönyv tartalmaz minden állam által elismert házasságot, kivéve a titkos házasságokat. A bejegyzett adatok kitérnek a házassági kötelék létrejöttének pontos körülményeire; a közös házasságból származó gyermekekre; vagy az örökbefogadott gyermekekre; a törvényes abortuszokra; a házastársak halálára; az érvénytelenségre; a válásra; illetve a különélés kimondására.¹³⁸ Ismert, hogy a *Código Civil* 1981-ben történt módosítása előtt a spanyol házasságjogban csak a házaspár újraházasodás nélkül történő különválása, valamint a kánonjogi rendszerből átvett eredeti érvénytelenség megállapítása létezett. Így a polgári és a kánoni házassági rendszer szoros összhangban állt egymással. 1981-től megfigyelhető a két rendszer fokozatos eltávolodása egymástól, amelyet jól mutat mind a házasság jelentésének fent említett 2005-ben történt megváltoztatása, mind a válással kapcsolatos 2005. július 8-i új norma.¹³⁹

Az anyakönyvezésre a bejelentett lakóhely szerint illetékes anyakönyvi hivatal (*Registro Municipal* vagy *Consular*) jogosult, egyházi házasságkötések esetében pedig a lakóhely szerinti területileg illetékes plébánia.¹⁴⁰ Ha kérdéses lenne az illetékség, vagy a személynek Spanyolország területén nem lenne bejelentett lakóhelye, úgy az anyakönyvezést a Központi Anyakönyvi Hivatal (*Registro Central*) végzi el a bejelentés nyomán.¹⁴¹ Problémákat vetnek fel a rendkívüli módon adminisztrált há-

---

29., 2006. I. 31.

¹³³ Ley del registro civil (8 de junio de 1957) art. 71.

¹³⁴ Ley del registro civil (8 de junio de 1957) art. 78.

¹³⁵ Ley del registro civil (8 de junio de 1957) art. 75.

¹³⁶ Ley del registro civil (8 de junio de 1957) art. 76.

¹³⁷ Decreto de 14 de noviembre de 1958 por el que se aprueba el reglamento para la aplicación de la Ley del registro civil. MOLINA–OLMOS–CASAS (2000) i. m. 285–301.

¹³⁸ Decreto (14 de noviembre de 1958) art. 21.

¹³⁹ Ley 15/2005, de 8 de julio, por la que se modifican el Código Civil y la Ley de Enjuiciamiento Civil en materia de separación y divorcio. Részletesen vö. D. LL. FERNÁNDEZ (ed.): *Derecho eclesiástico del estado* (Ariel Códigos). Barcelona, 2006. 450–464. Soós I.: A házassági különválás a kötelék fennmaradása mellett a spanyol polgári jogban. *Kánonjog*, 2007/9. 79–92.

¹⁴⁰ Vö. Decreto (14 de noviembre de 1958) art. 68.

¹⁴¹ Decreto (14 de noviembre de 1958) art. 68. Itt jegyezzük meg, hogy azokat a házasságokat, amelyeket utazás során, a levegőben, vagy vízen kötnek, a fedélzeti naplóba köteles bejegyezni a hajóska-

zasságok (pl. leprakórházakban, fogházakban, laktanyákban, stb.) anyakönyvezése, melyet a területileg illetékes anyakönyvi hivatal köteles elvégezni egy napon belül, átvezetve az alkalmilag megbízott, és az előbb említett intézményekhez tartozó személyek által rögzített adatokat. A felekezetek vagy vallási közösségek belső szabályai szerint megkötött házasság anyakönyvezéséhez szükséges annak a felekezetnek az igazolása, amely a Spanyol Állam által törvényesen elismert házasságkötési szerződést elvégzi, valamint igazolás annak a személynek a részére, aki a házasságkötésnél közreműködve kiveszi a felek beleegyezését.¹⁴²

Összegzés

A hatályos spanyol jogban tehát az állam és az Egyház kapcsolata terén következetesen érvényesül az *együtműködő elválasztás* modellje. Annak ellenére, hogy az 1978-ban megszületett alkotmány teljesen magáévá tette a vallásszabadság elvét, és ennek a hatása jól érzékelhető az egyes vallásokkal és felekezetekkel azóta aláírt megállapodások tartalmában. Ezzel párhuzamosan megfigyelhető – a történelmi gyökerekből következően – a Katolikus Egyház belső jogának erőteljes hatása a vallási kérdéseket érintő jogalkotásban. Ennek a hatásnak az érvényesülése a legutolsó évtizedben jelentősen gyengült, amely megmutatkozik például a házasságjog területén bevezetett alapvető változtatásokban. Azonban a kánonjog meghatározó befolyása még mindig felismerhető karakterét adja a spanyol állami jognak, nemcsak a hatályban maradt korábbi jogszabályok szövege, jogtechnikája, terminológiája tekintetében, hanem a legújabb alap és középfokú oktatást rendező előírások értékrendjében. Hasonlóan érzékelhető ez a befolyás az egészségügyet és a honvédelem területét érintő jogszabályokban. Az utóbbi néhány év jogalkotása is világosan kifejezi, hogy az állampolgárok természetéből fakadó alapvető tulajdonságokhoz szorosan hozzátartozik a vallásos meggyőződés, így annak elismerése és értékének megbecsülése az állami jogalkotás által nem hagyható figyelmen kívül. Az ilyen jellegű és a vallási meggyőződést érintő állami rendelkezéseknek azonban, mindig szem előtt kell tartaniuk a vallások és az egyes felekezetek belső normáinak sajátos autonómiáját.

---

pitány, a pilóta, stb., amely azt hitelesen tanúsítja. Decreto (14 de noviembre de 1958) art. 71 (1–2).

¹⁴² Código Civil §§. 239.; 252.; 255. Vö. Decreto (14 de noviembre de 1958) art. 256.

